

PROČ VYUŽÍVÁME ŽIVOTNÍHO PŘÍBĚHU KLIENTA V NAŠEM ZAŘÍZENÍ?

Silvie Švecová

V Domově Iris v Ostravě se pracuje mezi jinými i s Konceptem Biografické péče o seniora. Jeho základem je poznat klienta od dětství, mládí, přes dospělost až po stáří. Díky těmto informacím, které nám buď sdělí klient sám, je-li schopen, nebo je získáme díky spolupráci s rodinou, jsme schopni nejen nastavit individuální péči a přístup ke klientovi, ale najít i příčinu, proč je klient smutný, apatický nebo až agresivní. Vyřešit jeho „projevy chování“, které snižují nejen jeho kvalitu života, ale i spolubydlících a v konečné řadě i zlepšit a ulehčit péči personálu.

Při prohloubení demence se může stát, že ze dne na den senior zapomene, že si umí umýt ruce, že se umí učesat, obléknout, najíst, začne být negativní až agresivní, utíkat, smutný, takzvaně ztracený v čase, v místě v situaci nebo při zhoršení zdravotního stavu nebo po onemocnění, které způsobí např. upoutání na lůžko, poruchu řeči a pak je klient plně odkázán na naši péči.

Jak znova obnovit spokojenost a zvýšit kvalitu života?

Pokud máme a známe životní příběh, máme dostatek informací, můžeme začít zkoušet, co přinese efekt s cílem spokojeného klienta.

Klient doted'ráno vstal a provedl ranní hygienu v koupelně, teď vstane a sedí, neví, co má dělat. Na pokyn, ať se jde umýt nereaguje, když se doprovodí do koupelny, neví, co zde má dělat, což může vést k pocitu, že to neumí. Z biografie můžeme zjistit oblíbené mýdlo – jeho vůni a jeho typ, stejně tak kartáček na zuby a zubní pastu, že klientka používala kartáč na česání, používala krém určité značky, že si malovala rty a její oblíbenou barvu. Nastává čas k výcviku soběstačnosti, rituálu tak, jak bývala zvyklá např. v mládí. Když uvidí v koupelně tuhé mýdlo místo tekutého, kartáč, kterým se česávala místo hřebenu, ... může se opětovně nastartovat sebeobsluha, prostředí díky známým předmětům už nebude cizí, bude vědět, jak s nimi naložit. U mužů je to podobné, dokonce mohou být špatně nalazení, když jim po holení nabídnete jejich novodobou kolínskou, vždyť oni nepoužívali nic nebo pitralon.

Další problém může být i samotné holení. Klient při příchodu do domova se zvládá holit elektrickým holícím strojkem zcela samostatně a denně, postupem času se četnost snižuje, až se neholí, nastoupí pečující personál a jeho strojkem ho oholí, může se i bránit, že to nechce a vzniká v tomto směru nesoběstačnost. Při použití klasické žiletky, štětky na holení a mýdla, pěny, často si rozpomenou, že takhle holení znají a není pro ně problém oholit se. Je třeba s nimi rituál opakovat, než získají jistotu a stanou se opět soběstačnými nebo aspoň částečně.

Klientka, která si při nástupu přála být i se stravovat v klidu na svém pokoji, četla si časopisy, sledovala TV, začíná z pokoje, oddělení i domova utíkat? Z výrazu obličeje jde vyčíst, že je nešťastná, ale nedokáže říct proč. Z životního příběhu jsme zjistili, že v mládí bývala vždy ráda ve společnosti, že měla pejska, kterého několikrát denně venčila. Ke spokojenosti klientky stačilo „naučit“ ji chodit do jídelny, kde jedla s ostatními klientkami, trávila tam s nimi svůj čas, v zimním období jednou denně následovala procházka po zahradě s personálem a teď v teplém počasí už má cestu na zahradu a zpět naučenou a tráví tam čas dle svého uvážení, je opět spokojená a nemá potřebu odcházet z domova. Nechám k zamyšlení, co by se dělo, kdybychom tyto informace neměli a neustále ji hlídali, ať neuteče a něco se ji nestane.

Klient odmítá pít, nedodrжуje pitný režim, zkoušíme různé druhy pití, přesto se nedaří zvýšit příjem tekutin. Ze získaných informací můžeme zjistit, že doma pil jen z „hořčičáku“ a kávu z půllitrového porcelánového hrníčku. V lepším případě se podaří získat přímo to oblíbené od rodiny nebo aspoň podobné nádoby, které připomene, že se má napít, protože k tomu ta sklenička, hrníček je a stejné to může být s jídlem.

Oblékání, klient ze sebe čím dál častěji sundává triko, mikinu, ... chodí obnažený po oddělení, klient se nechce oblékat, je oblečen a opět se během chvilky vysleče. Z jeho příběhu můžeme zjistit, že vždy chodil ve své aktivní části života např. v košili nebo v montérkách, ... při nabídce „jeho“ oblečení získává svou soběstačnost při oblékání a stává se z něj opět spokojený klient.

Určitě máte i seniory, kteří nepoznávají vás, svou rodinu někdy ani neví, kdo jsou oni. V tuto chvíli přichází na řadu jejich vlastní biografická kniha. Kniha plná jejich pozitivních vzpomínek od narození, informací o jeho rodičích, místě narození, sourozencích, jejich kamarádech, oblíbených koníčcích, studiích, prvních láskách, povolání, svatbě, dětech Pokud se podaří získat i dostatek vlastních fotografií z průběhu celého života je to pro vzpomínání a ukotvení sebe ještě lepší nebo aspoň fotografie míst, oblečení, zpěváků, potřeb denního života, ... z té doby použité z knih a internetu. Společné čtení, prohlížení vede často k úsměvu klienta, k vybavení si krásných vzpomínek a rozpovídání se, v tu chvíli se cítí velmi dobře, ví, kdo jsou.

A jak se tato kniha tvoří? Je-li senior plně orientovaný, má své fotografie od dětství, dá se říct, že to je výhra. Podmínkou ke zvládnutí kurzu Biografické péče je vytvořená právě taková kniha. Já tvořila knihu svému dědovi, děda, který byl přijat do našeho domova pro sníženou soběstačnost a dezorientaci všemi směry po zvládnutí těžkého zápalu plic po Covidu, babička týden před jeho onemocněním zemřela a neměl se kdo o něj postarat, některé dny ani nevěděl, jak se jmenuje, natož kde je, co se stalo, kde se narodil, prožil své dětství. A jak teda psát knihu v takovém případě? Ano, měla jsem výhodu, znala jsem jeho dceru Adrienu, která žije v Kanadě, druhá nevlastní dcera, moje maminka jej poznala jen povrchně, byla už velká, když se s babičkou oženil. Já věděla, že rád fotil a hrál karty, jinak se celé dny „povaloval“ po gauči, luštil křížovky a sledoval TV. Schválně, kdo znáte oblíbené jídlo svého dědečka, natož vůni a co dělal v dětství? Ale měla jsem štěstí, babička byla organizační typ a měla fotky, plno fotek, v albech. Já je postupně nosila dědovi a povídali jsme si o nich, někdy nevěděl vůbec, kdo

na fotografiích je, jindy to, co řekl, příště povídal jinak, ale trpělivým způsobem jsme se k nějakým informacím dostali. Oslovila jsem přes WhatsApp dceru a vysvětlila ji svůj záměr. Vytáhla krabici s dědovými fotkami jeho rodičů, tatínka, kterého nikdy nepoznal, byl zajatým židem a děda se narodil, když již byl uvězněn. Téměř celá jeho rodina nepřežila válku, až teda na tetu Ilonku, která vše už dávno v dopisech sepsala, proto děda dokázal i popsat své blízké, které nikdy osobně nepoznal na fotografii, kterou vidával už od dětství. Adriana mi poslala i ofoceně dopisy z koncentračního tábora, které psával tatínek jim někdy v češtině, jindy v němčině. Já tušila, že jeho tatínek byl židovského původu, ale nic víc se u nás doma o tom nemluvalo. Mezi uschovanými dokumenty byly i dědové vysvědčení a já zjistila, že hrával na housle, cože, můj děda? Vystudoval i vysokou školu v Brně, kde se seznámil i se svou první ženou, která ještě žije a velmi ráda přijala mou nabídku na rozhovor o jejich společných letech. Jaké bylo mé překvapení, že vlastně ona schválně seznámila mou babičku s dědou, protože oni byli každý jiný a dědu nenapadlo se rozvést. Při mé návštěvě měla připravené další fotografie a příběhy. Bylo vidět, že velmi ráda vzpomíná. Když jsem fotografie ukázala dědovi, byl vidět úsměv ve tváři, bylo mu to povědomé, občas si i vzpomněl, když ne, dopomohla jsem mu vyprávěním první ženy. Dalším zdrojem informací byla kniha *Povídej, babičko...*, kterou nám babička pěkně vyplnila ještě za plného zdraví. Všechny tyto získané informace jsem zpracovala od dětství, mládí, ... až po stáří, přestože by v knize měly být jen ty pěkné příběhy, podařilo se mi i pozitivně vložit ty smutné, jako o jeho tatínkovi, otčímovi, který byl despota i o úmrtí jeho druhé ženy, mé babičky. Takto připravenou verzi jsme spolu pročetli několikrát, vždy s několikadenní přestávkou, abych měla informace potvrzené. Každé společné čtení bylo krásné, byli jsme spolu a prožívali pěkné chvíle. Na závěr jsem do knihy vložila i získané fotografie a knihu mu předala.

Přestože jsme se o důvodu psaní bavili několikrát, tak při předání a prohlídnutí knihy se mě ptal, zda jsem tu knihu mu udělala proto, až přijde den a on si nebude nic pamatovat, tak si to přečte a bude vědět. Byla to pro mě moc krásná myšlenka.

Díky neustálým stimulům, ježděním na jeho známá místa v Ostravě, chození do divadla, na hřbitov, do obchodu, kde chodíval pravidelně, hraní šachů, postupně i luštění křížovek, pečení oblíbených buchet, ... se cca po 10 měsících stal plně orientovaným a knihy již nebylo potřeba. Vytáhla jsem ji opět před 3 měsíci, kdy onemocněl opět a opět nevěděl, kdo je. Díky knize vím, ve kterém období se právě nachází, zda poznává v knize jen své rodiče a ve starším věku ani sebe, nebo naopak poznává až ty fotky z poslední doby. Z nemocnice nám jej pustili umřít domů, věřím, že díky všem těm získaným informacím ze životního příběhu, neustálým opakováním, nabízením pozitivních stimulů je stále mezi námi a pomalinku se zlepšujícím stavem. Víím, že zde nebude na věky věků, ale chci, aby každý jeden den byl jen a jen ten pozitivní, že díky informacím, které jsem díky zjišťování informací pro knihu získala, se mi to daří a stejně tak i pečujícímu personálu domova, kteří již mého dědu neberou jako seniora, ale pána s životním příběhem.

Z toho vyplývá i odpověď na otázku Proč znát životní příběh seniora: Senior je člověk se svými životními prožitky a zkušenostmi, díky jeho příběhu dokážeme zacílit na jeho spokojenost, pocit bezpečí a jeho zvýšení kvality života ruku v ruce se spokojenými pečujícími. Často přemýšlím, že si takovou knihu začnu psát už sama, ať pak mé děti, vnoučata ví, že nesnáším levandulový olej, spím celá přikrytá a miluji hořkou čokoládu.

Autor

Silvie Švecová

studentka 2. ročníku Edukační péče o seniory

Domov Iris, příspěvková organizace

Rybářská 1223/13

709 00 Ostrava – Mariánské Hory

sve0075@fvp.slu.cz